

Лариса ПЕРШКО,

к.економ. наук., доцент, с.н.с.

доцент кафедри фінансів

НУДПСУ

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ТЕРИТОРІЙ

Податкова політика впливає на усі етап відтворювального процесу та процесу розподілу доходів між членами суспільства. Цей вплив може проявлятися як в стримуванні відтворювання та уповільненні темпі економічного розвитку країни, так і в стимулюванні підприємницької активності, забезпеченні умов для стійкого і швидкого економічного зростання та підвищенні рівня суспільного добробуту в Україні.

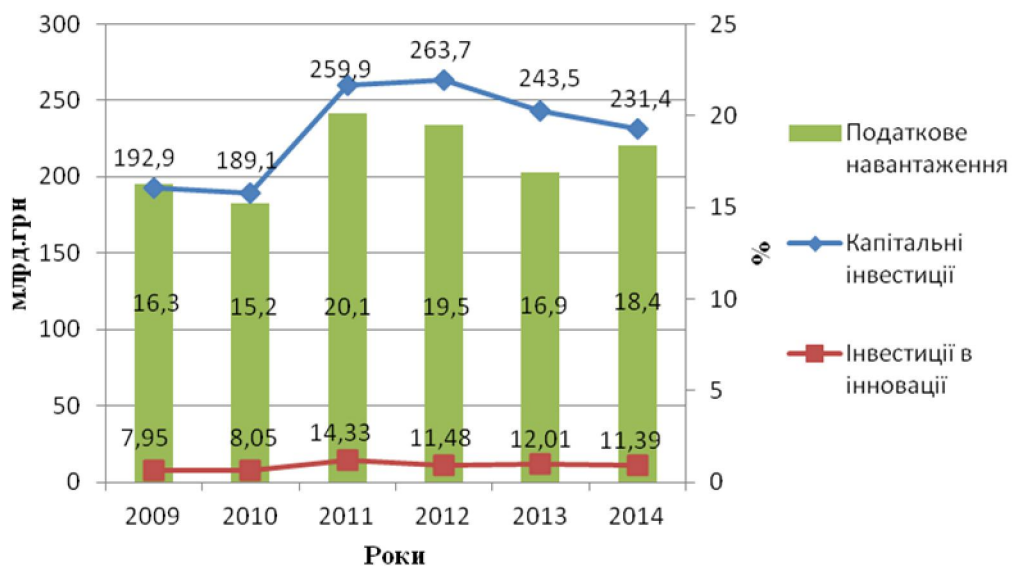
Інтереси держав не є однорідними і не обмежуються тільки фіскальними інтересами. Фіскальна складова державної податкової політики забезпечує джерела фінансування прямих державних видатків на реалізацію соціальних програм та централізованих інвестицій. Водночас, держава зацікавлена у зростанні добробуту громадян шляхом забезпечення умов економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників, що є основою для збільшення реальних доходів населення, оплати праці та розвитку суб'єктів господарювання [4,с.206]. Повноцінне виконання державою своїх фіскальних зобов'язань перед суспільством визначається, насамперед, виваженим співвідношенням доходів і видатків бюджету, зокрема її територій.

Домінуюча позиція у блоці доходів бюджету держави належить податкам як найбільш вагомому практичному інструменту розподілу й перерозподілу суспільних доходів. Негативні процеси останніх років справили надзвичайно незадовільний вплив на податкову систему і податковий механізм держави загалом. Необхідно зауважити, що податки – досить мобільний інструмент у розпорядженні держави, що потребує адекватних дій більш інтенсифікованого характеру їх застосування. Зниження податкових надходжень в бюджет держави, як правило, змушує державу до посилення рівня податкового навантаження на економіку. Традиційно, це відбувається за рахунок: 1) запровадження нових різновидів податків та інших платежів податкового характеру; 2) підвищення ставок за існуючими податками; 3) скасування пільг за чинними податками та податковими платежами; 4) посилення міри фінансової відповідальності за порушення вимог стосовно сплати податків, погашення податкових зобов'язань і заборгованостей. Дефіцит бюджету держави функціонує внаслідок цього не як фіскальний механізм «вмонтованого стабілізатора» («вбудованого регулятора»), а як автоматичний механізм фіскальної компенсації недоотриманих податкових доходів [3]. Безумовно, податки забезпечують надходження найбільшої частини доходів до бюджету держави.

На макроекономічному рівні високе податкове навантаження на підприємства ілюструється високим показником податкового коефіцієнта, який відображає рівень перерозподілу ВВП через консолідований бюджет країни системою оподаткування. В минулому році він наблизився до 19 %, тоді як ще в 2013 році був на рівні 16,9 % . До слова, середній рівень податкового коефіцієнта для країн-нових членів ЄС, економіки яких за якісними характеристиками подібні до української, становить близько 25 % [6].

Не слід також забувати, що достатньо високе податкове навантаження суттєво позначається на доходах споживачів – пересічних громадян. Мова йде передусім про сплату непрямих податків при купівлі товарів і послуг (ПДВ, акцизи, мито). Сукупні обсяги цих податків сягають 45-46% від суми усієї офіційної зарплати та інших індивідуальних доходів. Окрім того, прямі податки на доходи громадян у 2014 році становлять 15,1-15,2 % їх сукупно величини. Отже, в середньому до 62% індивідуальних доходів працездатних громадян сплачується ними через податкову систему до бюджету і Пенсійного фонду країни. А для пенсіонерів та інших соціально незахищених прошарків населення податкове навантаження сягає 4,5% їх індивідуальних доходів. Наслідком такої обтяжливої податкової політики є виїзд соціально незахищених громадян за кордон у пошуках кращого заробітку [1].

Надмірне податкове навантаження призводить до зниження економічної активності та посилення тонізації (рис. 1). Зниження ж податкового навантаження сприяє зростанню реальних доходів населення, заощаджень домогосподарств, платоспроможного попиту населення, що, в кінцевому рахунку, стане наслідком економічного зростання держави.

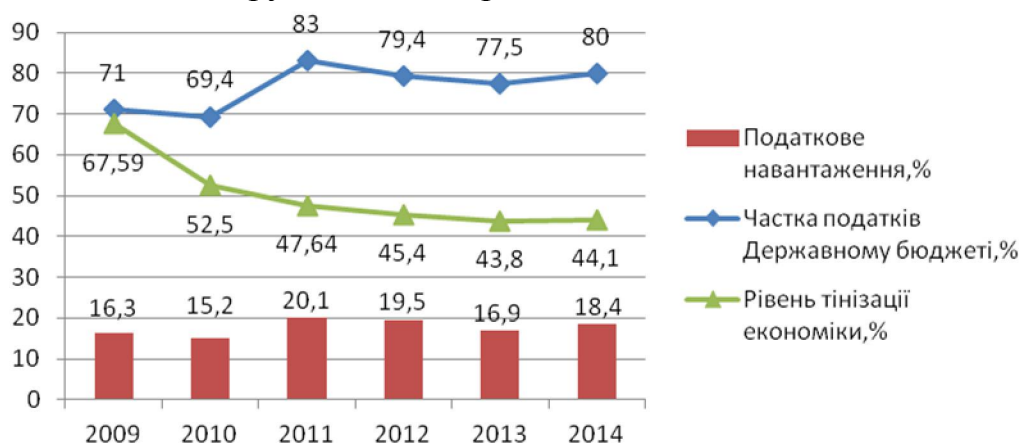

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України [2]

Рис. 1. Динаміка податкового навантаження, інвестиційної та інноваційної активності

Безперечно невиправдано високий рівень податкового навантаження значно впливає як на соціально-економічний розвиток суспільства, так і на економіку держави. У свою чергу, перевищення допустимих норм змушує

економіку виходити з офіційних перерозподільних процесів, а це веде до створення тіньового сектору економіки (рис.2).

Джерело: складено на основі даних Державної служби статистики України [2]

Рис.2. Динаміка співвідношень показників податкового навантаження та рівня тінізації економіки 2009-2014 рр.

Дані рисунка 2. свідчать про рівень тінізації, що відображає розмір тіньової економіки, викликаний, фіскальною політикою держави. Тіньова економіка здійснює значний негативний вплив на всі соціально-економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Ігнорування такого суперечливого явища, як тіньова економіка, спричиняє серйозні помилки при визначенні макроекономічних показників, та неадекватну оцінку найважливіших процесів і тенденцій, тактичні та стратегічні прорахунки щодо забезпечення конкурентоспроможності економіки. За оцінками експертів, тінізація економіки країни дуже висока. Це вкрай негативно позначається на надходженнях до бюджету, здатності держави здійснювати масштабні інвестиційні й соціальні проекти, ступені соціального захисту найманих працівників, а також ефективному використанні природних і фінансових ресурсів країни. Таким чином, системна програма діяльності із детінізації економіки має стати окремим напрямком розвитку економіки України.

Для зменшення рівня тінізації в Україні та економічного зростання держави необхідно направити податкову політику на реалізацію наступних пріоритетів: забезпечення всім суб'єктам господарювання однакових умов оподаткування; зменшення податкового навантаження; забезпечення ефективного податкового адміністрування та стабільності державних фінансів [5].

Таким чином, завданням податкової політики є встановлення такого оптимального рівня й умов оподаткування, які забезпечують баланс інтересів держави і платників. Проблема полягає в тому, що інтереси ці динамічні й залежать від безлічі факторів, тому оптимальні для певних умов і в конкретний момент часу параметри податкової системи перестають забезпечувати баланс інтересів зі зміною пріоритетів розвитку суспільства та цілей економічно й соціальної політики держави.

Список використаних джерел

1. Дропа Я., Чабан І. Податкове навантаження та його вплив на економіку України // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С. 213-218
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Сергієнко Л.К. Вплив бюджетно-податкової політики на соціально-економічний розвиток держави / Л.К. Сергієнко // Вісник ЖДТУ. – 2014. – №3. – С. 54-58.
4. Сідельникова Л.П.Податкова система: Навч.посібник/ Л.П.Сідельникова, Н.М.Костіна — 2-ге видання,перероблене і доповнене. — К.: Ліра-К. - 2013. — 604 с
5. Шкарупа О. В. Аналіз проблем та напрямків удосконалення системи оподаткування в Україні / О. В. Шкарупа, А. В. Романченко // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 1. – С. 185-191
6. Genser B., Reutter A. Fiscal Policy in Action. Moving Towards Dual Income Taxation in Europe // FinanzArchiv. – 2014.– Vol. 63. – No. 3. – P. 436–456.